

„átmelegíteni azt a kis helyet, amit körénk rakott az élet”

Fr. Galicz Töhötöm OFM emlékére

Sok száz diáknak volt egy életre emlékezetes, meghatározó tanárja Töhötöm atya, ahogyan sokan becézték, Töhe. Én már nem ismerhettem őt, de a róla szóló történetek elevenisége rám is hatással van.

Galicz Béla Tótkomlóson született, Békés vármegyében 1920. március 30-án. Édesapja, Galicz Ferenc cipész volt, s nyolc gyermekét nevelte feleségével katolikus hitben. Töhötöm atya az általános iskola után a pécsi Pius Gimnáziumban folytatta tanulmányait, amelyet a jezsuita rend vezetett. Közben a városban 1930 óta működő Collegium Seraphicumban lakott. Ez a ferencesek által létrehozott kollégium azért alapult, hogy a leendő rendi növendékek középiskolai tanulmányaik alatt már élni tudják a ferences szerzetesi életet. Ennek a kisszemináriumnak a magisztere ebben az időben a későbbi ferences vértanú, Páter Kiss Szaléz volt. Könyomatos újságot szerkesztett a növendékeknek, sportkört szervezett, kirándulásokat, táborozásokat tartott, és mindenben igyekezett gondoskodni a rábízottakról. A fiatal diákok rajongtak érte, Töhötöm atya is nagyon szerette. 1931-ben, a gazdasági világválság idején, Töhötöm atya családjának, amely egyébként sem volt gazdag, elárverezték a házat, s úgy tűnt nem tanulhat tovább. Páter Kiss Szaléz volt segítségére, elengedte neki a kollégiumi díjat. Karácsonyra pedig csokoládét adott és egy öltözet ruhára elegendő pénzt a fiúnak. Szaléz atya is nagyon szerethette, ráadásul ő is hasonló helyzetből érkezett, hiszen Kiss Szaléz szintén a Tótkomlóshoz közeli Szegeden született, édesapja neki is cipész volt. Van egy mondat a magiszter naplójában, sajnálkozva azon, hogy gyenge fizikumú, ezt írja: „...nyavalyás vagyok, hogyan mehetnék misszióba?” Lehetséges, hogy Páter Kiss Szaléztól van Töhötöm atya későbbi híres megszólítása diákjaihoz: „Nyavalyások!”?

A fiatal Töhötöm azonban nem volt nyavalyás. Az alacsony, de remek fizikumú fiú több szertornaversenyt nyert. Sokszor nem volt pénze hazamenni a szünidőben, ilyenkor tovább edzett, erősített a pécsi kollégiumban. Minden évben több tantárgyból dicséretet kapott, 1939-ben pedig kitüntetéssel érettségizett. Azt gondolhatnánk, hogy egy ilyen szegény diák vágya, hogy gazdag felnőtt legyen. Töhötöm atya azonban másképpen képzelte el a valódi gazdagságot, és továbbra is egy koldulórendbe érzett hivatást. 1939. augusztus 28-án lépett be a ferences rendbe. Szécsényben kezdte a noviciátust, majd Gyöngyösön folytatta a teológia és filozófia tanulásával.

A misszió ekkoriban őt is foglalkoztatta, meg is írta Montecorvinói János, Peking első püspöke és érseke (1244-1328) életét könyvben, aki rengeteg kínait térített keresztény hitre. Töhötöm atya 1943. október 4-én tett ünnepélyes fogadalmat, de ekkor még nem sejtette, hogy a felszentelésére még sokat kell várnia.

1944. szeptember 7-én, Kisboldogasszony napja előtt, Gyöngyöspatán civil ruhában ment az utcán, amikor orosz katonák elfogták és elvitték „málenkij robotra”. Ez a „kis munka” hosszú esztendőig tartott. Szibériába került a 362-es számú fogolytáborba. Embertelen körülmények között éltek itt a rabok, megaláztatások és kínzások közepette. A láger lakói név helyett számot kaptak: Töhötöm atya nyilvántartási száma 01259053, azonosító száma 197395 volt. Sokan nem éltek túl a szenvedést, de Töhötöm atya hazatért, talán testi edzettségének köszönhetően is. 1948. augusztus 12-én szállt ki Záhonyban a marhavagonból, és három nappal később, Nagyboldogasszony ünnepén érkezett Debrecenben. A ferences templomot kereste fel először, amelyet az ünnep miatt virágággal díszítettek. Közben a karzatról ezt énekelték:

„Ha égből földre néz szemed,
Anyánk, ha bút és bajt keres,
Ha nézed itt a föld porán
Ki jár itt véres Golgotát,
Foglyainkra nézz,
Sorsuk mily nehéz!
Hát szánd meg őket és véd meg őket,
Fogságban annyit szenvedőket.”

Töhötöm atya úgy érezte, mintha őt várták volna, végigment a virágágyáson, hogy hálát adhasson. Ezután jelentkezett a debreceni ferenceseknél: – Megjött Töhötöm, a hetedik vezér – mondta a rá jellemző humorral. Mert az ereje és a vidámsága megmaradt a rabság után is. És az elköteleződése. A sok szenvedés ellenére sem változott célja: ferences szerzetes akart lenni. 1949. július 3-án, Sárlos Boldogasszony utáni napon szentelték áldozópappá Máriagyűdön. Zadravecz István püspök szentelte fel, ahogyan Töhötöm atya mondta később: fogoly püspök szentelt fogoly kispapot.

Bár édesanyja a fogsága alatt meghalt, rádöbbsent, hogy életének fontos eseményei Égi Édesanyánkhoz, Szűz Máriához köthetők.

Töhötöm atya azonban rabságból rabságba került, hiszen az ország nem volt szabad. 1945 után a kommunista hatalom, a szovjet hadsereg segítségével, mindent elkövetett, hogy megtörje az egyházakat hazánkban. 1948-ban államosították az egyházi iskolákat, két évvel később pedig

feloszlatták a szerzetesrendeket. A megmaradt négy rend, közöttük a ferencesek, két-két iskolát tarthattak fenn, tagjaiknak tanároknak kellett lenniük. Ekkor született meg iskolánk, a szentendrei Ferences Gimnázium.

Töhötöm atya Szécsénybe került, ahol az ÁVH elől mentette a ház historia domusát, rábízva Mizsik András szécsényi helytörténészre azzal a kéréssel, hogy ha a ferencesek visszatérnek a városba, akkor adja vissza a rendnek. Aztán Töhötöm atyát kellett menteni Pasarétre. Miután neki is tanári diplomát kellett szereznie, az ötvenes években biológia-kémia szakot végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen. Engedelmesen elvégezte új feladatát is.

Adódtak a diktatúrában váratlan kihívások. 1954-ben az ártatlanul raboskodó és szenvedő rendtársa, P. Károlyi Bernát OFM rabkórházba került, válságos állapotban. Valakinek el kellett látni szentségekkel. Töhötöm atya vállalta, s orvosnak öltözve, egy bátor nővér segítségével az öröket is kijátszva meglátogatta a beteg fogolyt, meggyóntatta, megáldoztatta, feladta neki a betegek szentségét. A rendi hagyomány szerint utána az ablakon át, az ereszcsonatornán lemászva tűnt el. Rendtársa, földije, Bernát atya rövidesen belehalt szenvedéseibe.

Ebben az esztendőben kezdett Töhötöm atya oktatni, egy évet Esztergomban, majd 1955-től Szentendrén tanított.

Az évek alatt legendává vált. A visszaemlékezések szerint gyors, pörgős, tiszta és hiteles ember volt, akit szerettek diákjai. Soha nem szűnt meg derűje, vidámsága, mely mindenkire kihatott. Színvonalasan oktatta természettudományos tárgyait, tudott szigorú is lenni, de mindig tudott szeretni.

Fekete István író nagy kedvence volt, regényeiből gyakran olvasott részleteket tanítványainak. Szívesen beállt focizni, gyakran szervezett kirándulásokat, főleg a fiúknak, akiknek nagyon tetszett vagánysága is. Mert persze mindig és mindenhol képes volt kézen állni, akár egy kézzel tartva magát, katedrán, strandon vagy a Holdvilág-árok létrájának tetején.

Jellemző rá a következő történet. Egyik osztálya Návay tanár úr orosz óráján nagyon tiszteletlenül viselkedett. Töhötöm atya megtudta, és tőle nem megszokott módon nagyon-nagyon leszidta az osztályt. Mindenki megszeppent, mert bár igaza volt, nem számítottak ilyen fejmosásra. Egyszer csak Töhötöm atya azt mondta: - Na, jól van, Nyavalyások, béküljünk ki! Lába közé kapta csuháját, és kézen állt a tanári asztalon. Mindenki mosolyogva felsóhajtott.

Návay György tanár úr és Töhötöm atya

Osztályfőnökként érték nehéz feladatok, nemcsak a diákok csínytevései, hanem a kommunista hatalom miatt is. A hatvanas években történt, hogy négy gimnazista fiú az iskolai vécében cigizgetve arról diskurált, hogyan lehetne külföldre menni, disszidálni. Ártatlan, vicces beszélgetés volt, de az állambiztonság lecsapott rá. Az egyik fiú besúgó volt, így mindent tudtak. Mindenkit bevittek. Végül csak nagy nehezen sikerült megmenteni a diákokat Töhötöm atyának és tanártársainak, kettes magatartást kaptak, de megúszták a kicsapást.

A diákjaival érettségi után is tartotta a kapcsolatot, ha kapott útlevelet, még külföldön is.

Töhötöm atya és Nagymamám (álló sorban balról a harmadik)

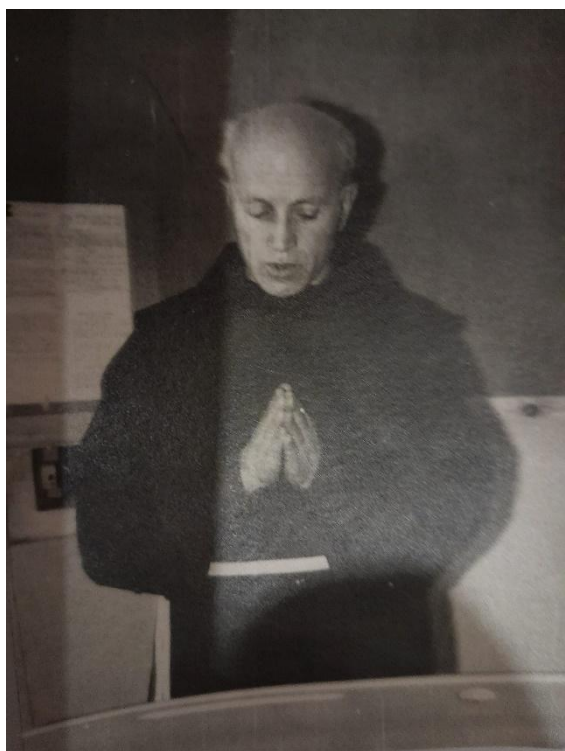
Hosszú évekig volt házfőnök Budán és Esztergomban, ahol ismét tanított is néhány évet, utána visszatért Szentendrére. 1988-ig tanított nálunk, majd részt vállalt a visszakapott Mátraverebély-Szentkút kegyhelyének újraindításából is.

Idős korában beteg lett: emlékezetét, beszédképességét elvesztette. Sokszor nem tudta merre jár, néha a Margit-híd HÉV megállójában találták meg, mint aki Szentendrére indulna. Rendtársai óvták, gondoskodtak róla. Kevés mozdulata, egy-egy hálaadó szava azonban tovább tükrözte azt az szeretet, melyet addig is élt. 2002. január 7-én halt meg kórházban.

„Véletlenek nincsenek” – vallotta diákjainak Töhötöm atya. Hálás vagyok, hogy bár nem ismerhettem őt, családomon keresztül mégis tudhatom, milyen volt. Nagymamámnak és két testvérének is ő volt az osztályfőnöke, nagypapámnak és testvéreinek a tanára, s mindannyian szerették és tisztelték őt. Élete nehéz szakaszaiban úgy viselkedett, ami példaadó számomra is: vállalta a szegénységet, engedelmes volt, hivatásában kitartott, bátor volt, kitartó, sportos, szorgalmas, szaktárgyaiban jártas, másokért élt, mélyen hívő volt és mindig vidám.

Az általa írt ima minden szava fontos és aktuális számomra:

„Kérünk Szűzanya, Szent József példájára taníts minket életbölcsségre, hogy egyformán kegyelemnek ismerjük el a szegénységet és a jómódot, a megaláztatást és a szerencsét, hogy sose törjünk erőnkön felüli dolgokra, sose kívánjunk feltűnni, mások fölé emelkedni, sose veszítsük el kedvünket, türelmünket az élethez, segíts, hogy alázatos egyszerűséggel mindig megtegyük azt, ami a kötelességünk, úgy, ahogy Isten akarja, ott, ahol Isten akarja, addig, ameddig Isten akarja. Amen”

Idézetek Töhötöm atyától:

„Szeretni kell, hogy élni tudjunk! Élnünk kell, hogy szerethessünk!”

„A ráérés nem idő, hanem szeretet kérdése.”

„A nevelés csak a kibontakozás, és nem a teremtés.”

„Az a helyzet, amelyben vagyunk, nem véletlen: a világ szorította körénk, a Gondviselés ajándékozott meg vele. A feladat: átmelegíteni azt a kis helyet, amit körénk rakott az élet. Lehet ezt tenni egy családon, egy közösségen, egy iskolán belül.”

„Az ember olyan, mint a bor. A jó bor, ha megöregszik, letisztul, kikristályosodik és csodálatos óbor lesz. A rossz bor besavanyodik.”

A szentendrei Ferences Gimnázium tanári kara 1967-ben

Felhasznált források:

Deutsch József, Mészáros Gábor, Erdélyi Balázs, Radványi Katalin, Hernády Béláné, Domián Éva visszaemlékezései

Fr. Galicz Töhötöm OFM gyászjelentése

A szentendrei ferences gimnázium jubileumi évkönyve 1950-2000. Szerk. P. Fekete László András OFM. Hely n., 2000. 161-166.

Fáy Zoltán: Hetedik vezér. Magyar Nemzet 2020. március 31. <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/2020/03/hetedik-vezer>

Letöltés: 2026. február 10.

Galicz Töhötöm: Montecorvinói János, Peking első püspöke és érseke, 1244-1328. Bp., 1944. (Ferences világmissziók 35.)

Kálmán Peregrin OFM: Ferences alapítás és újraalapítás – a megmaradás érdekében. Adalékok a Kapisztrán-rendtartomány iskolavállalásához. In: Az egyházi iskolák államosítása Magyarországon, 1948. Bp., 2008. 247-261.

Kálmán Peregrin OFM: Hét magyar ferences vértanú tanúságtétele a totalitárius rendszerek üldöztetései közepette. https://acta-pinteriana.hu/archivum/acta-pinteriana-4_kalman.pdf

Letöltés: 2026. február 25.

Kolos atya visszaemlékezése <https://uat.ferencesek.hu/regi-baratok-denes-es-tohotom/>

Letöltés: 2026. február 3.

Kolos atya szentbeszéde. Ferences körlevél. 2002. augusztus. 4. lap

Magyar Katolikus Lexikon <https://lexikon.katolikus.hu/G/Galicz.htm>

Letöltés: 2026. február 15.

Máthé Zsuzsa: Páter Kiss Szaléz vértanúsága. Szakdolgozat. ELTE. 1998.

Nagy András OFM: A szécsényi rendház historia domusa I. Bp., 2006.

<https://stoffangyorgy.blogspot.com/2018/05/stoffan-gyorgy-brenner-janos-boldogga.html>

Letöltés: 2026. február 23.

Készítette: Hernády Mária, 8.b